

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

О. П. Ігнатенко,

*кандидат економічних наук, докторант кафедри
управління національним господарством,
Національна академія державного управління при
Президентові України*

Використання новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів

У статті досліджено можливість, напрями та передумови застосування новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів. Окреслено можливі напрями їх запровадження. Запропоновано запроваджувати новітні технології в державне регулювання сфери благоустрою населених пунктів на основі вдосконалення існуючих інформаційно-аналітичних систем, що базуються на земельних та містобудівних кадастрах.

Ключові слова: державне регулювання, сфера благоустрою населених пунктів, благоустрій, житлово-комунальне господарство, державна політика, державне управління, нормативно-правове регулювання.

The research object of this article is studying the possibility and ways of new technologies in state regulation of the area of beautification of human settlements. The article discusses the prerequisites of new technologies in state regulation of the area of beautification of human settlements, and to outline possible ways of their implementation. As a result of investigations suggested the introduction of new technologies in state regulation of the area of beautification of human settlements through improvement of existing information and analytical systems based on land and urban cadaster.

Key words: government regulation, area of beautification of human settlements, beautification of human settlements, housing & municipal economy, public policy, public management, legal regulation.

В статье исследована возможность, направления и предпосылки применения новейших технологий в государственном регулировании сферы благоустройства населенных пунктов, намечены возможные направления их внедрения. Предложено внедрение новейших технологий в государственное регулирование сферы благоустройства населенных пунктов

на основе совершенствования существующих информационно-аналитических систем, базирующихся на земельных и градостроительных кадастрах.

Ключевые слова : государственное регулирование, сфера благоустройства населенных пунктов, благоустройство, жилищно-коммунальное хозяйство, государственная политика, государственное управление, нормативно-правовое регулирование.

Постановка проблеми. Особливістю розгортання процесів застосування новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів в умовах ринкової економіки є не-обхідність забезпечення щодо них певної державної чи муніципальної підтримки або перекладання відповідного обов'язку на суб'єктів господарювання, що здійснюють свою діяльність у цій сфері. Упровадження новітніх технологій у згаданій сфері залежить від наявних джерел фінансування у таких суб'єктів господарювання.

Сучасна наука і практика переконливо доводять, що ефективні інноваційні технологічні зміни є головним чинником довгострокового економічного розвитку будь-якої країни, її загального багатства та добробуту всіх громадян. У зв'язку із цим усі розвинуті країни формують так звані "національні інноваційні системи", тобто державний інституційно-правовий механізм щодо цілеспрямованого управління інноваційним процесом як стратегічним фактором соціально-економічного розвитку [1, с. 248].

У розвитку сфери благоустрою населених пунктів важливе місце також належить застосуванню сучасних новітніх інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання застосування інноваційних технологій у сфері благоустрою населених пунктів розглядали такі дослідники: М.Р.Ковальський [2, с. 234–243] щодо управління земельними ресурсами, в тому числі об'єктами благоустрою населених пунктів, з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та інженерно-інформаційного забезпечення процесу використання земель, М.Г.Ступень [3, с. 120–123], О.А.Лагоднюк [4, с. 107–110] та А.І.Ріпенко [5, с. 254–255] щодо інноваційних моделей формування прибудинкових територій житлових комплексів населених пунктів для підвищення ефективності використання міських земель.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Більшість досліджень присвячувалося впровадженню новітніх технологій, пов'язаних з державним управлінням земельними ресурсами, в

тому числі територіями населених пунктів, на яких розміщені об'єкти благоустрою.

Проте поза увагою дослідників залишилися питання впровадження та використання новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів.

Тому *мета статті* полягає в аналізі можливості та напрямів застосування новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність у сфері благоустрою населених пунктів щодо будівництва і експлуатації об'єктів та елементів благоустрою має негативні аспекти, які пов'язані з тіньовими схемами, марнотратством, неефективністю праці, нераціональними витратами та втратами, тощо.

Це призводить до неефективного використання бюджетних коштів, підвищення вартості надання послуг у цій сфері та погіршення їх якості. Розв'язанню саме цієї проблематики і має сприяти впровадження новітніх технологій з державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів.

Упровадження новітніх технологій у сфері благоустрою населених пунктів може здійснюватися через механізми нормативно-правового регулювання цієї сфери. Особливо це стосується вимог щодо державного регулювання надання послуг у сфері благоустрою населених пунктів, що виборюється на конкурсних засадах. Такі конкурсні вимоги до впровадження новітніх технологій можуть передбачатися у відповідних конкурсних порядках та положеннях.

Також відповідні вимоги з упровадження новітніх технологій можна передбачити в затверджених правилах та порядках, що стосуються експлуатації та утримання об'єктів благоустрою населених пунктів.

Запровадження новітніх технологій з державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів через механізми нормативно-правового регулювання пов'язано з тим, що суб'єкти господарювання, діяльність яких відбувається у цій сфері і які максимізують свій прибуток, часто не готові і не хочуть здійснювати додаткові витрати і нести економічну відповідальність за таке впровадження. Вільна конкуренція сама по собі не максимізує можливості суспільства щодо технологічних змін.

Споживачі послуг у сфері благоустрою населених пунктів також не готові витрачати зайві кошти і не є прихильниками впровадження новітніх технологій, хоча в подальшому такі нововведення можуть забезпечити ефективний контроль у цій сфері та

зменшення витрат і витрат у процесі надання послуг та виконання робіт, ліквідацію тіншових схем тощо.

Головне – це знайти такий баланс у впровадженні новітніх технологій у сфері благоустрою населених пунктів, за якого в подальшому споживачі послуг у цій сфері, будь-то суспільні послуги (послуги з утримання об'єктів зеленого господарства, вулично-дорожньої мережі, вуличного освітлення тощо) чи господарські послуги (послуги з утримання прибудинкової території, вивезення побутових відходів, платного паркування транспортних засобів, користування громадськими вбиральнями, з утриманням місць поховання померлих) в майбутньому отримали певні соціальні, економічні та/або екологічні вигоди.

З досвіду іноземних країн відомо, що упровадження новітніх технологій з державного регулювання сфери благоустрою населених пунктів може базуватися на земельних та містобудівних кадастрах. Це пов'язано з тим, що формування території населених пунктів з великою кількістю ділянок і споруд, у тому числі у сфері благоустрою населених пунктів, на порівняно обмеженому просторі завжди супроводжується виникненням найрізноманітніших проблемних ситуацій, на розв'язання яких спрямована містобудівна діяльність [6, с. 51–52].

Сьогодні застосування земельних кадастрів в Україні регламентується Законом України “Про Державний земельний кадастр” [7] та Постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 р. № 1051 “Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру” [8].

За земельним кадастром облік земель за якістю є найбільш інформаційно-цінним у разі застосування сучасних технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів, оскільки може містити всю необхідну для цього інформацію про відповідні об'єкти та елементи благоустрою населених пунктів.

Прикладом практичного застосування містобудівного кадастру може бути запроваджена у м. Києві інформаційно-аналітична система забезпечення містобудівної діяльності “Містобудівний кадастр Києва” [9; 10].

Ця система, на наш погляд, може бути вдосконалена за рахунок постановки відповідних функціональних завдань із застосування на її основі новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів.

Вважаємо, що напрямами державного регулювання впровадження новітніх технологій у сфері благоустрою населених пунктів можуть бути такі.

1. Урегулювання прав власності (володіння, користування і розпорядження) на об'єкти благоустрою населених пунктів, визначення в натурі таких об'єктів та їх меж, інвентаризацію та паспортизацію цих об'єктів.

Це можливо досягти за рахунок використання електронних земельних кадастрів щодо благоустрою населених пунктів з відповідними реєстрами щодо елементів благоустрою.

Наразі важливо застосовувати електронні земельні кадастри щодо благоустрою населених пунктів, визначаючи межі об'єктів зеленого господарства, на яких в останні роки спостерігається не-санкціоноване вирублення зелених насаджень та забудова, розміщення на об'єктах зеленого господарства стихійних сміттєзвалищ.

Також, застосовуючи електронні земельні кадастри щодо благоустрою населених пунктів, можна на державному рівні вирішувати питання закріплення територій за різними балансоутримувачами та суб'єктами господарювання, що здійснюють їх експлуатацію. Це дасть можливість чітко відмежувати прибудинкові території, наприклад багатопверхового будинку, який утримується за рахунок мешканців, що в ньому проживають, від інших об'єктів благоустрою, наприклад міської дороги, яка утримується за рахунок міського бюджету. І таких прикладів можна навести досить багато при застосуванні всіх можливих прав (володіння, користування і розпорядження) та форм власності (державна, комунальна та приватна).

2. Тарифоутворення. У згаданій сфері це стосується регульованих державою тарифів щодо послуг з утримання прибудинкової території, вивезення побутових відходів, платного паркування транспортних засобів, користування громадськими вбиральнями, поховання померлих (в частині послуг, пов'язаних з утриманням місць поховання).

Також це пов'язано із застосуванням новітніх технологій у процесі державного регулювання втрат та витрат при утриманні об'єктів благоустрою населених пунктів.

3. Автоматизація системи розрахунків за надані послуги для регулювання надання пільг та субсидій.

Досвід роботи автоматизованих систем розрахунків за житло-во-комунальні послуги, в тому числі у сфері благоустрою населених пунктів (з утримання прибудинкової території, вивезення побутових відходів), існує в багатьох населених пунктах України. Як результат значно зростає відсоток сплати за житлово-комунальні послуги.

Як правило, для цих цілей у населених пунктах утворюється комунальне підприємство за типом інформаційно-обчислювального центру. Основним напрямом діяльності такого комунального підприємства є розробка та впровадження на базі сучасних технологій нових інформаційних систем у міському господарстві, надання інформаційно-обчислювальних послуг для підприємств, установ та організацій житлово-комунальної галузі, в тому числі сфери благоустрою населених пунктів, а також для органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Роботи інформаційно-обчислювальних центрів фінансуються виключно на господарських умовах.

Автоматизована система розрахунків забезпечує централізоване збирання платежів населення міста за житлово-комунальні послуги, в тому числі у сфері благоустрою населених пунктів (з утримання прибудинкової території, вивезення побутових відходів), через установи банків, щоденне їх зарахування на єдиний розподільчий рахунок та щоденний розподіл платежів і забезпечення їх зарахування усім виробникам/виконавцям житлово-комунальних послуг, а також банківським установам за прийом та перерахування платежів.

Ця автоматизована система розрахунків здійснює розподіл призначених субсидій, наданих пільг, підтримку баз даних підприємств житлово-комунального господарства щодо споживачів житлово-комунальних послуг, у тому числі у сфері благоустрою населених пунктів (з утримання прибудинкової території, вивезення побутових відходів), ведення централізованого міського архіву платіжних документів, а також дає можливість формувати та роздруковувати рахунки для сплати за житлово-комунальні послуги (в тому числі окремо для сплати боргів та сплати за поточні нарахування) власникам квартир або їх уповноваженим наймачам.

Наведені вище функції автоматизована система розрахунків виконує завдяки використанню високопродуктивних мережевих програмно-технічних та телекомунікаційних засобів, оптико-волоконного зв'язку, сучасних комп'ютерних технологій.

Упровадження та експлуатація автоматизованої системи розрахунків дає можливість:

- одержувати оперативну, своєчасну, цілком достовірну і точну інформацію про стан нарахування та сплати населенням житлово-комунальних послуг, надані пільги, призначені субсидії;
- прискорити надходження коштів на рахунки виробників/виконавців житлово-комунальних послуг;

- спростити розрахункові операції населення з виробниками/виконавцями житлово-комунальних послуг;
- мати точну і своєчасну інформацію про кошти для відшкодування пільг, субсидій, стан заборгованості населення за житлово-комунальні послуги;
- значно скоротити час і підвищити якість прийняття рішень щодо розв’язання проблем житлово-комунального господарства.

Основним результатом упровадження автоматизованої системи розрахунків є посилення платіжної дисципліни зі сплати житлово-комунальних послуг за рахунок автоматизації формування платіжних документів за житлово-комунальні послуги, їх обліку, впровадження сучасних платіжних інструментів при розрахунках за житлово-комунальні послуги, контролю цін/тарифів на житлово-комунальні послуги, в тому числі у сфері благоустрою населених пунктів (утримання прибудинкової території, вивезення побутових відходів), та проведення моніторингу стану розрахунків за них.

4. Забезпечення державного контролю. Упровадження різних новітніх технологій щодо забезпечення державного контролю у сфері благоустрою населених пунктів може також покращити самоврядний та громадський контроль у цій сфері.

Такі новітні технології можуть використовуватися під час контролю за утриманням та експлуатацією об’єктів благоустрою населених пунктів, у тому числі відеоконтролю за “прихованими” роботами, а також під час адміністрування безпосередньо контролю (формування доказової бази, складання і виготовлення протоколу про правопорушення та штрафних квитанцій тощо).

У державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів, на наш погляд, можливо застосовувати такі новітні технології.

1. GPS-навігація для вдосконалення системи контролю у сфері благоустрою населених пунктів:

- щодо прив’язки до систем координат територій населених пунктів, об’єктів благоустрою, а також меж закріплених територій для їх утримання;

- логістичних процесів у сфері благоустрою населених пунктів при наданні регульованих послуг: перевезенні побутових відходів, тіл померлих до місць поховання, механізованому утриманні територій населених пунктів (їх поливання, підмітання, очищення від снігу);

- пересування транспорту сфери благоустрою населених пунктів, у тому числі облік витрат паливно-мастильних матеріалів:

щодо зовнішнього освітлення, озеленення, іншого допоміжного транспорту;

- пересування працівників, що задіяні у згаданій системі.

2. Он-лайн відеоконтроль із збереженням інформації:

- за деякими операціями на об'єктах благоустрою населених пунктів для недопущення несанкціонованої діяльності: місцях поховання (кладовища, крематорії, колумбарії), об'єктах переробки, утилізації та захоронення побутових відходів;

- за “прихованими” роботами на об'єктах благоустрою населених пунктів (очищення зливостоків, поливання територій та об'єктів благоустрою населених пунктів, прибирання снігу);

- за правопорушеннями у сфері благоустрою для формування доказової бази в судових процесах;

- за операціями з видалення зелених насаджень.

3. Аерофотозйомка з програмно-аналітичним забезпеченням для державного контролю:

- за несанкціонованим вирубленням зелених насаджень;

- за несанкціонованим розміщенням сміттєзвалищ;

- за дотриманням меж та санітарно-захисних зон полігонів побутових відходів, а також місць поховань;

- під час інженерного захисту від затоплення територій.

4. Застосування наземних мобільних засобів збирання та обробки інформації для моніторингу якості будівництва, ремонту та утримання вулиць і доріг.

5. Автоматизація регульованих процесів у сфері благоустрою населених пунктів:

- з обліку надання регульованих послуг з урахуванням пільг та субсидій;

- з виявлення та обліку правопорушень у сфері благоустрою населених пунктів;

- з визначення “початку та кінця” дії дозволу на порушення об'єктів благоустрою;

- з управління роботою світлофорів, відеоспостереження за місцями концентрації дорожньо-транспортних пригод для забезпечення безпеки дорожнього руху;

- для вмикання та вимикання зовнішнього освітлення, а також моніторингу їх роботоздатності через GSM-зв'язок;

- для ведення електронних реєстрів із збирання, транспортування, сортування, переробки, утилізації та захоронення побутових відходів за їх видами та утворювачами;

- для ведення електронних реєстрів поховань померлих та місць поховань, обліку виділення могил для поховання;

– з електронної інвентаризації та паспортизації об'єктів благоустрою населених пунктів.

6. Фіксування даних при наданні регульованих послуг у сфері благоустрою населених пунктів:

– використання GSM-зв'язку для замовлення послуг: з паркування автотранспорту на об'єктах благоустрою населених пунктів, з вивезення великогабаритних, будівельних, ремонтних та рідких побутових відходів, а також снігу;

– чипування контейнерів для збирання побутових відходів з метою фіксування моменту їх завантаження;

– використання датчиків ваги на сміттєвозах для визначення обсягів надання послуг з вивезення побутових відходів.

Звичайно, науково-технічний прогрес не можна зупинити, і з кожним днем будуть з'являтися нові технологічні можливості у сфері благоустрою населених пунктів для забезпечення належної життєдіяльності населення та ефективного функціонування об'єктів благоустрою населених пунктів. Завданням сьогодення є впровадження наявних технологій з урахуванням відповідних техніко-економічних обґрунтувань.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Таким чином, можна констатувати, що державне регулювання сфери благоустрою населених пунктів при застосуванні новітніх технологій може сприяти усуненню негативних явищ у цій сфері, що пов'язані з тіньовими схемами, марнотратством, неефективністю праці, не-раціональними витратами та втратами тощо.

Напрямами державного регулювання упровадження новітніх технологій у сфері благоустрою населених пунктів можуть бути такі: врегулювання прав власності на об'єкти благоустрою населених пунктів, визначення в натурі таких об'єктів та їх меж, інвентаризація та паспортизація цих об'єктів; регулювання тарифоутворення у згаданій сфері; упровадження автоматизованої системи розрахунків за послуги та забезпечення державного контролю в цій сфері.

У подальших розвідках необхідно розглянути фінансово-економічні аспекти впровадження новітніх технологій у державному регулюванні сфери благоустрою населених пунктів.

Список використаних джерел

1. Ефективність державного управління : монографія / Ю. М. Бажал, О. І. Кілієвич, О. В. Мертенс [та ін.] ; за заг. ред. І. В.

Розпутенка ; Укр. Акад. держ. упр. при Президентіві України, Ін-т підвищ. кваліфікації керів. кадрів. – К. : К.І.С., 2002. – 420 с.

2. Ковальський М. Р. Актуальні напрями удосконалення механізму державного регулювання земельних ресурсів / М. Р. Ковальський // Науковий вісник Академії муніципального управління : зб. наук. пр. – К. : АМУ, 2011. – Вип. 2. – С. 234–243. – (Серія “Управління”).

3. Ступень М. Г. Особливості інвентаризації земель в населених пунктах / М. Г. Ступень // Вісн. Львів. держ. аграр. ун-ту. – 1998. – № 2. – С. 120–123. – (Серія “Землевпорядкування і земельний кадастр”).

4. Лагоднюк О. Про визначення прибудинкових територій житлового кварталу центральної частини м. Рівне / О. Лагоднюк // Геоінформаційний моніторинг навколишнього середовища – GPS та GIS технології : X Міжнар. наук.-техн. симпоз. (Алушта, верес. 2005). – Львів [б.в.], 2005. – С. 107–110.

5. Ріпенко А. Зонування як правова засада використання земель житлової та громадської забудови для благоустрою / А. Ріпенко // Актуальні питання державотворення в Україні очима молодих учених : наук. пр. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23–24 квіт. 2009 р.). – К. : [б. в.], 2009. – С. 254–255.

6. Економіка міст: Україна і світовий досвід : навч. посіб. / ред. В. Макуха. – К. : Основи, 1997. – 243 с.

7. Про Державний земельний кадастр : Закон України від 7 лип. 2011 р. № 3613-VI // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 60. – Ст. 2405.

8. Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовт. 2012 р. № 1051 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 89. – Ст. 3598.

9. Офіційний сайт Київської міської державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://kievcity.gov.ua>

10. Офіційний сайт Міської інформаційно-аналітичної системи забезпечення містобудівної діяльності “Містобудівний кадастр Києва” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mkk.kga.gov.ua>